

льства в сучасних умовах: 1) аналіз процесів маргіналізації в контексті детермінації злочинності; 2) вивчення поняття «маргінальна злочинність» та її сучасного стану; 3) дослідження криміналізації окремих маргінальних груп суспільства, як соціальної бази злочинності в цілому, а також її окремих видів; 4) віктимологічний аспект проблеми маргіналізації населення; 5) впровадження заходів по зниженню процесів маргіналізації в контексті протидії злочинності.

Список використаної літератури:

1. Нечипоренко М. Безробіття в Україні наростає – як упоратися з тим державі [Електронний ресурс] // Укрінформ. – 21.04.2020 – Режим доступу до ресурсу <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3008987-bezrobitta-v-ukraini-narostae-ak-uporatisa-z-tim-derzavi.html>
2. Стрелковська Ю.А. Маргінальні групи в структурі організованої злочинності: кримінологічне дослідження : дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук : 12.00.08 / Ю.А. Стрелковська. – О., 2008. – 249 с.
3. Уровень безработицы в Украине [Електронний ресурс] // Минфин – 25.03.2020. – Режим доступу до ресурсу : <https://index.minfin.com.ua/labour/unemploy/>

Ключові слова: маргінал, маргінальність, маргіналізація, маргінальні злочинність, детермінація злочинності.

Ключевые слова: маргинал, маргинальность, маргинализация, маргинальная преступность, детерминация преступности.

Key words: marginal, marginality, marginalization, marginal crime, crime determination.

ЧЕРНИШОВ ГЕОРГІЙ МИХАЙЛОВИЧ

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права,
кандидат юридичних наук*

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЗАКОНІВ УКРАЇНИ № 361-ІХ ТА № 1702-VII У КОНТЕКСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ ЗАХОДІВ ВПЛИВУ НА ВТОРИННУ ЗЛОЧИННУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Одним з найбільш небезпечних проявів вторинної злочинної діяльності є відмивання «брудних» коштів. В умовах непростої криміногенної обстановки в країні, яка супроводжується сталими процесами тінізації та криміналізації економічних відносин, фінансовий моніторинг залишається основним правовим механізмом протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом.

6 грудня 2019 року було прийнято новий Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсю-

дження зброї масового знищення» № 361-IX (далі – Новий Закон) [1]. Дата набрання чинності – 28 квітня 2020 року.

Цим нормативним документом скасована дія іншого правового акту – Закону України № 1702-VII з аналогічною назвою від 14 жовтня 2014 року (далі – Старий Закон) [2].

Доцільність прийняття нового спеціального нормативного акту у сфері протидії відмиванню «брудних» коштів, як це часто буває в правотворчій практиці нашої країни, обґрунтована необхідністю виконання вимог зарубіжних партнерів України, міжнародних інституцій, неурядових організацій, а також міжурядових угод (в даному контексті, перш за все, Європейського Союзу, Міжнародного валютного фонду, FATF). Немаловажним, а, можливо, й головним, мотивом цієї та багатьох інших законодавчих ініціатив є отримання Україною траншу макрофінансової допомоги (500 млн. євро), про що прямо вказано у Пояснювальній записці до Нового Закону [3].

Як зазначається в Пояснювальній записці, проект Закону спрямований на удосконалення та уточнення окремих норм законодавства з питань запобігання і протидії легалізації (відмиванню) доходів, а також узгодження та покращення положень законодавчих актів, що змінюються, забезпечення реалізації положень нових міжнародних стандартів у сфері протидії відмиванню коштів та боротьби з фінансуванням тероризму [3].

Порівняльний аналіз Законів України № 1702-VII 2014 р. та № 361-IX 2019 р., тобто старого та нового законів у сфері протидії відмиванню злочинних доходів, дозволяє стверджувати, що останній можна назвати «новим» вельми умовно. Кардинальних змін антилегалізаційне законодавство України із прийняттям та набранням чинності цього закону не зазнало.

Проаналізуємо положення цих двох нормативних актів по ключовим позиціям. Перше, про що варто ще раз сказати, – концептуальних нововведень Новий Закон не вносить. Зокрема, залишились без змін:

- 1) назва закону та основна термінологія (наприклад: активи; фінансовий моніторинг; фінансування розповсюдження зброї масового знищення; фінансування тероризму та ін.);

- 2) система фінансового моніторингу в Україні: первинний та державний;

- 3) майже усі суб'єкти первинного та державного фінмоніторингу тощо.

Основні зміни, якими пропонується комплексно удосконалити національне законодавство у сфері фінансового моніторингу, фактично зводяться до декількох позицій. Так, до «нового» у Законі 2019 р. можна віднести наступні положення (цей перелік не є вичерпним, але стосується ключових позицій):

1. Запроваджуються деякі нові (а в окремих випадках – оновлені) терміни.

Наприклад: банк-оболонка; джерело статків (багатства); порогові фінансові операції і т.д. При цьому, як зазначалось вище, ключова термінологія не зазнала змін.

2. Несуттєво змінилися суб'єкти первинного фінансового моніторингу.

Так, перелік суб'єктів, зазначених в ч. 2 ст. 5 Старого Закону (банки, фінансові установи, товарні та інші біржі тощо), було розширено: 1) суб'єктами господарювання, що здійснюють консультування з питань оподаткування; 2) постачальниками послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів.

3. Несуттєво змінилися суб'єкти державного фінансового моніторингу.

З переліку суб'єктів державного фінмоніторингу, передбачених ч. 3 ст. 5 Старого Закону:

- виключено – 1) центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування державної політики у сфері надання послуг поштового зв'язку, 2) у сфері економічного розвитку; 3) Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг;

- додано – Міністерство цифрової трансформації України.

4. Збільшення суми фінансових операцій, що підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу (з 150 тисяч грн. до 400 тисяч грн.; для казино та лотерей сума не змінилась – 30 тисяч грн.) з одночасним зменшенням кількості ознак таких фінансових операцій (з 17 до 4).

В Новому Законі такі операції отримали назву – порогові фінансові операції (ст. 20 Нового Закону). Стара назва – фінансові операції, що підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу (ст. 15 Старого Закону).

5. У Новому Законі відсутній (принаймні на рівні окремого терміну) такий різновид фінмоніторингу, як внутрішній фінансовий моніторинг (ст. 16 Старого Закону). При цьому фактично виключено лише сам термін, адже майже аналогічні положення містяться в ст. 21 Нового Закону – підозрілі фінансові операції (діяльність).

6. В якості новели Закону 2019 р. законодавець відзначає застосування *ризик-орієнтованого підходу* суб'єктами первинного фінансового моніторингу при проведенні належної перевірки своїх клієнтів та відповідно *перехід до кейсового звітування* про підозрілі операції (діяльність) своїх клієнтів.

Зміст цього підходу відображено у ст. 7 Нового Закону «Застосування *ризик-орієнтованого підходу*», основні положення якої зводяться до *оцінки ризиків* суб'єктами первинного фінмоніторингу, враховуючи: 1) відповідні критерії ризику; 2) типологічні дослідження у цій сфері.

Порівнюючи положення двох законів, можна стверджувати, що фактично «новий» *ризик-орієнтований підхід* є інтерпретацією «старого» внутрішнього фінансового моніторингу (п. 9 ч. 1 ст. 1 та ст. 16 Старого Закону).

Для наглядності наведемо у таблиці порівняльну характеристику основних положень зазначених законів, що стосуються організації фінансового моніторингу в Україні.

Старий Закон № 1702-VII 2014 р.	Новий Закон № 361-IX 2019 р.
1. Основна термінологія фактично не змінилась (за змістом) + Зміни	
Було: 1) фінансові операції, що підлягають обов'язковому фінансово-му моніторингу; 2) внутрішній фінансовий моніторинг.	Стало: 1) порогові фінансові операції; 2) ризик-орієнтований підхід. + Запроваджено деякі нові терміни. Наприклад: - банк-оболонка; - джерело статків (багатства) та ін.
2. Суб'єкти первинного фінансового моніторингу	
Було (ч. 2 ст. 5): 8 груп суб'єктів, з них: банки, страховики, інші фінансові установи, платіжні організації, товарні та інші біржі, професійні учасники фондового ринку, аудитори та ін.	Стало (ч. 2. ст. 6): Ті самі + 1) суб'єкти господарювання, що здійснюють консультування з питань оподаткування; 2) постачальник послуг, пов'язаних з обігом віртуальних активів.
3. Суб'єкти державного фінансового моніторингу	
Було (ч. 3 ст. 5): Національний банк України, центральний орган виконавчої влади з формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері запобігання і протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму, Міністерство юстиції України, <i>центральні органи виконавчої влади, що забезпечують формування державної політики у сфері надання послуг поштового зв'язку, у сфері економічного розвитку</i> , Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, <i>Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг</i> , спеціально уповноважений орган.	Стало (ч. 3 ст. 6): Національний банк України, центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію державної політики у сфері запобігання та протидії легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення, Міністерство юстиції України, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку, <i>Міністерство цифрової трансформації України</i> та спеціально уповноважений орган.
4. Випадки обов'язкового фінансового моніторингу	
Було – фінансові операції, що підлягають обов'язковому фінансовому моніторингу (ст. 15):	Стало – порогові фінансові операції (ст. 20): 1) сума дорівнює чи перевищує 400 тисяч грн. (у сфері лотерей

Старий Закон № 1702-VII 2014 р.	Новий Закон № 361-IX 2019 р.
1) сума операції дорівнює чи перевищує 150 тисяч грн. (у сфері лотерей та/або азартних ігор – 30 тисяч грн.) або дорівнює чи перевищує суму в іноземній валюті і т.д. еквівалентну цим сумах відповідно; + 2) наявність однієї або декількох з 17 ознак фінансової операції.	та/або азартних ігор – 30 тисяч грн.) або дорівнює чи перевищує суму в іноземній валюті і т.д. еквівалентну цим сумах відповідно; + 2) одна чи більше з наступних 4 ознак: 1. Пов'язані з клієнтами з держав, що не виконують рекомендації міжнародних, міжурядових організацій, що провадять діяльність в антилегалізаційній сфері. 2. Фінансові операції політично значущих осіб, членів їх сім'ї та/або осіб, пов'язаних з політично значущими особами. 3. Фінансові операції із переказу коштів за кордон (в тому числі до держав, віднесених Кабінетом Міністрів України до офшорних зон). 4. Фінансові операції з готівкою (внесення, переказ, отримання коштів).
5. Оцінка ризиків фінансових операцій	
Було – внутрішній фінансовий моніторинг (п. 9 ч. 1 ст. 1; ст. 16).	Стало – ризик-орієнтований підхід (ст. 7).

Таким чином, коротко підсумовуючи вище сказане, зазначимо, що концептуально та змістовно Закон України № 361-IX, який набрав чинності 28 квітня 2020 р., назвати «новим» у сфері протидії відмиванню злочинних доходів можна лише умовно. Основні зміни, які він вносить, не мають принциповий характер, а тому їх запровадження було цілком можливим шляхом внесення змін до аналогічного Закону 2014 р. Разом з тим, прийняття Нового Закону було обґрунтовано необхідністю виконання Україною зобов'язань перед європейськими партнерами та кредиторами.

Список використаної літератури:

1. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 6 грудня 2019 р. № 361-IX [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20>
2. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 14 жовтня

2014 року № 1702-VII // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014. – № 50-51. – Ст. 2057.

3. Пояснювальна записка до законопроекту «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66949

Ключові слова: Закон України № 361-IX, Закон України № 1702-VII, легалізація злочинних доходів, фінансовий моніторинг, вторинна злочинна діяльність.

Ключевые слова: Закон Украины № 361-IX, Закон Украины № 1702-VII, легализация преступных доходов, финансовый мониторинг, вторичная преступная деятельность.

Key words: Law of Ukraine № 361-IX, Law of Ukraine № 1702-VII, money laundering, financial monitoring, secondary criminal activity.

ІЛЬКО СВІТЛАНА АНАТОЛІЇВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
старший викладач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права*

МОЖЛИВОСТІ ТРАНЗАКЦІЙНОГО АНАЛІЗУ ПРИ ПОВОДЖЕННІ З ПРАВОПОРУШНИКАМИ

Сучасний етап розвитку науки та практики застосування наукових знань стимулює дослідників до творчого синтезу надбань різних галузей. В цьому зв'язку великі перспективи відкриваються при застосуванні здобутків психодинамічних методів у поводженні з правопорушниками. Мається на увазі, в першу чергу, психоаналіз та транзакційний аналіз.

Так, в психології загальновідомим є те, що основою формування особистості є якість емоційного контакту з значущими дорослими. Це підтверджується численними дослідженнями як вітчизняних, так і зарубіжних вчених. Прикладами такого глибинного вивчення формування світоглядних та поведінкових патернів слугують роботи класиків психології Ф. Дольто, М. Кляйн, Біона, Е. Берна, а також визнаних сучасних вчених Р. Ерскіна, К. Штайнера, Т. Уайта, Т. Каллера та багатьох інших [1, 2, 3, 4]. Незадовільний, травмуючий досвід контакту із дорослими, що мають значення для дитини (в першу чергу, батьками) призводить до патологічного формування психічних новоутворень в психіці. Це слугує підґрунтям прийняття ранніх дитячих рішень, що впливає подалі на поведінку, і, кінець кінцем, формує життєвий сценарій. Окремими прикладами тут можуть слугувати механізми залежної, віктимної, правопорушуючої поведінки.

В багатьох випадках засвоєні деструктивні паттерни можуть бути скориговані та пом'якшені у більш зрілому віці через набутий новий досвід у спілкуванні, коли вдається побудувати взаємодію індивідуума із врахуванням незадоволених особистісних потреб, із оптимальною